

Mākslīgā intelekta loma krāpšanas atklāšanā e-rēķinu sistēmās 3/47/24

Vecākais konsultants nodokļu pārvaldības un grāmatvedības nodaļā, PwC Latvija
Artis Vizbelis

Vecākais projektu vadītājs nodokļu pārvaldības un grāmatvedības nodaļā, PwC Latvija

Juris Boiko

E-rēķinu ieviešana uzņēmumu finanšu darbībā spēj ievērojami uzlabot efektivitāti un precizitāti. Tomēr ar šo digitālo attīstību parādās jauni riski, īpaši krāpšanas jomā. Pieaugošā tehnoloģiju loma finanšu darījumos liek uzņēmumiem pastiprināt savas drošības sistēmas un pievērsties moderniem krāpšanas atklāšanas risinājumiem. Šajā jomā mākslīgais intelekts (MI) ir kļuvis par būtisku instrumentu, kas sniedz uzņēmumiem progresīvas metodes krāpšanas atklāšanā, novēršanā un mazināšanā. Šajā rakstā apskatīsim MI sniegtās iespējas krāpšanas atklāšanā e-rēķinu sistēmās un praktiskos ieguvumus uzņēmumiem.

Kas ir krāpšana e-rēķinu sistēmās?

E-rēķini, kas automatizē rēķinu apmaiņu starp piegādātājiem un pircējiem, racionalizē procesus, samazina izmaksas un uzlabo precizitāti. Tomēr, pieaugot e-rēķinu ieviešanai, palielinās arī krāpšanas iespēja. Krāpšana e-rēķinu sistēmās var izpausties dažādos veidos:

- krāpšana ar rēķiniem – krāpnieki izveido viltotus rēķinus, lai izmantotu uzņēmumus, bieži uzdodoties par likumīgiem piegādātājiem vai izmantojot līdzīgus uzņēmumu nosaukumus, lai maldinātu uzņēmumus un iegūtu līdzekļus;
- dublēti rēķini – krāpnieki iesniedz vienu un to pašu rēķinu vairākas reizes, tādēļ tiek veikti dublēti maksājumi;
- uzņēmuma e-pasta pieejas pārņemšana – kibernetiķi iegūst piekļuvi uzņēmuma e-pasta kontiem, lai nosūtītu viltotus rēķinus vai mainītu maksājuma norādījumus un novirzītu līdzekļus;
- pikšķerēšanas uzbrukumi – krāpnieki izmanto viltotus e-pastus, lai pamudinātu darbiniekus sniegt sensitīvu informāciju vai klikšķināt uz ļaunprātīgām saitēm.

MI tehnoloģiju izmantošana krāpšanas atklāšanai

MI un mašīnmācīšanās tehnoloģijas ir kļuvušas par būtisku palīginstrumentu krāpšanas atklāšanā e-rēķinu sistēmās. MI vadītas krāpšanas atklāšanas sistēmas izmanto mašīnmācīšanās algoritmus, datu analīzi un modeļu atpazīšanu, lai reāllaikā identificētu anomālijas un krāpnieciskas darbības. Piemēram, MI algoritmi var analizēt vēsturiskos rēķinu datus, lai noteiktu likumīgu darījumu modeļus un normas. Nepārtraukti uzraugot ienākošos rēķinus, šīs sistēmas var atklāt novirzes, piemēram, neparasti lielas summas vai netipiskus maksājumu noteikumus. MI tehnoloģijas spēj arī pastāvīgi uzlaboties, mācoties no jaunajiem datiem un atklātajiem krāpšanas gadījumiem, tādējādi padarot sistēmu arvien efektīvāku.

MI vadītas krāpšanas atklāšanas priekšrocības

MI vadīta krāpšanas atklāšana piedāvā vairākas priekšrocības salīdzinājumā ar manuālo pārbaudi:

- paaugstināta precizitāte – MI algoritmi spēj ātri un precīzi analizēt lielu datu apjomu, identificējot anomālijas un potenciālas krāpšanas shēmas, tādējādi samazinot krāpniecisku darbību risku;
- izmaksu ietaupījumi – novēršot krāpšanu pirms tās rašanās, uzņēmumi var izvairīties no ievērojamiem finansiāliem zaudējumiem;
- uzlabota drošība – MI risinājumi pastiprina vispārīgos drošības pasākumus, apgrūtinot krāpniekiem iespēju izmantot ievainojamības;
- mērogojamība – MI sistēmas var viegli pielāgoties pieaugošam datu un darījumu apjomam;
- nepārtraukta mācīšanās – mašīnmācīšanās modeļi nepārtraukti pilnveidojas, mācoties no jauniem datiem un atklātiem krāpšanas mēģinājumiem;
- 24/7 uzraudzība – MI tehnoloģijas darbojas nepārtraukti, nodrošinot pastāvīgu sistēmas uzraudzību un reaģējot uz jebkādam aizdomīgām aktivitātēm.

leguvumi uzņēmumiem

Ieviešot MI vadītu krāpšanas atklāšanu, uzņēmumi var būtiski uzlabot savas finanšu pārvaldības procesus un aizsargāties pret krāpniekiem. MI tehnoloģijas var palīdzēt uzņēmumiem ietaupīt laiku un resursus, kā arī mazināt finansiālos zaudējumus un reputācijas risku. Turklāt, izmantojot MI risinājumus, uzņēmumi var uzlabot savu konkurētspēju un pielāgoties mūsdienu digitālajai videi.

Izaicinājumi un risinājumi

Lai gan MI tehnoloģijas piedāvā daudz priekšrocību, to ieviešana krāpšanas atklāšanai var saskarties ar izaicinājumiem. Viens no galvenajiem izaicinājumiem ir nepatiesi pozitīvi rezultāti, kad MI sistēma kļūdaini atzīmē likumīgus rēķinus kā aizdomīgus. Tas var novest pie laika un resursu izšķērdēšanas, veicot nevajadzīgas izmeklēšanas. Šis risks var būt īpaši izteikts, ja MI modeļi nav pietiekami precīzi apmācīti vai ja tiem trūkst cilvēka uzraudzības, lai pārbaudītu atzīmētos rēķinus. Lai mazinātu šo risku, ir būtiski rūpīgi apmācīt MI modeļus un nodrošināt cilvēka uzraudzību, kas palīdzēs verificēt aizdomīgus rēķinus.

Nākotnes perspektīvas

Kaut arī MI piedāvā milzīgu potenciālu, ir svarīgi atcerēties, ka tas ir rīks, nevis cilvēka zināšanu aizstājējs. E-rēķinu krāpšanas novēršanas nākotne, visticamāk, balstīsies uz sadarbības pieeju. MI veiks lielāko daļu datu analīzes un anomāliju noteikšanas darbus, savukārt cilvēki nodrošinās uzraudzību un spriedumu sarežģītākos gadījumos. Šāda pieeja ļaus maksimāli izmantot MI spējas, nodrošinot augstu precizitāti un efektivitāti krāpšanas atklāšanā, vienlaikus saglabājot cilvēka iesaisti lēmumu pieņemšanas procesā.

Secinājumi

MI vadītas krāpšanas atklāšanas sistēmas ir nākotnes risinājums e-rēķinu sistēmu drošības stiprināšanai. Tās palīdz uzņēmumiem pasargāties no krāpšanas mēģinājumiem, uzlabo drošību un nodrošina efektīvu finanšu pārvaldību. Ieviešot MI risinājumus, uzņēmumi var veikt preventīvus pasākumus un būt soli priekšā

krāpniekiem, vienlaikus pilnveidojot savus iekšējos procesus un palielinot konkurētspēju digitālajā laikmetā.